

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA

AZ ENSZ ÁLTAL AKKREDITÁLT NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNY

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-6175/2020. számú ügyben

a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság
Idegenrendészeti Őrzött Szállásán tett látogatásával összefüggésben

*Előadók: Dr. Deák-Kondákor Dóra
Dr. Izsó Krisztina
Dr. Tóth Júlia*

Érintett szervek:

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság Idegenrendészeti Őrzött Szállása
- Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság

2020.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-6175/2020. számú ügyben**

Előadó: dr. Izsó Krisztina

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus 2020. szeptember 18-án a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság Idegenrendészeti Őrzött Szállásán (a továbbiakban: Őrzött Szállás) tett látogatást.

A látogatás célja az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához érkezett panaszok vizsgálata volt, ezen túlmenően annak monitorozása, hogy a koronavírus-járvány időszakában a megelőzés érdekében elrendelt intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogainak érvényesülését.

A látogatócsoport az Őrzött Szállás bejárása, a személyzettel és a fogvatartottakkal készített interjúk, és a viselkedésük megfigyelése alapján vonta le tapasztalatait.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus vagy NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – továbbiakban: SPT) által 2020. április 7-én elfogadott CAT/OP/10 számú Tanács² (a továbbiakban: Tanács) rámutat arra, hogy a kínzás, és a kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalmát kivételes körülmények fennállása esetén és veszélyhelyzet során is biztosítani kell.³ A Tanács szerint az

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés

² <https://undocs.org/CAT/OP/10>

³ CAT/OP/10 Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020)

egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről.⁴ A Tanács értelmében a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.⁵

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja. A nemzeti megelőző mechanizmus látogatást tett a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság Idegenrendészeti Örzött Szállásán (a továbbiakban: Örzött Szállás, Nyírbátori Örzött Szállás, vagy Szállás).

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása, előzmények

A kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére létrehozott Bizottság (CPT) az 1999. december 5-16. között, és a 2009. március 24-től április 2-ig tartott magyarországi látogatásai alkalmával járt, majd a 2009. március 24-től április 2-ig tartó magyarországi látogatása során tett utánkövető látogatást a Nyírbátori Örzött Szálláson.⁶

Az alapvető jogok biztosja 2012. július 16-án és 17-én tartott előre be nem jelentett helyszíni bejárást a Nyírbátori Örzött Szálláson.⁷

Az alapvető jogok biztosához 2020 augusztusában az Örzött Szálláson élő külföldi állampolgároktól több panasz érkezett, amely szerint több mint 50 ember éhségstrájkba kezdett kitoloncolás és a fogvatartási helyen tapasztalható életkörülmények miatt.

A Magyar Helsinki Bizottság 2020. augusztus 12-én kelt levelében tájékoztatta az alapvető jogok biztosát az Örzött Szálláson fogvatartott harmadik országbeli állampolgároktól hozzá érkezett panaszokról. A panaszok az étel megtagadásán túlmenően az Örzött Szálláson az örök erőszakos és durva fellépését, feszült légkört, és a kommunikáció hiányát jelezték.

Az alapvető jogok biztosához érkezett panaszokra figyelemmel, az Örzött Szálláson elhelyezett fogvatartottak életkörülményeinek megtekintése céljából a nemzeti megelőző mechanizmus soron kívüli látogatást tett a Nyírbátori Örzött Szálláson.

1.2 A látogatás szempontjainak összefoglalása

A COVID-19 járvány időszakában tett látogatás célja elsősorban az alapvető jogok biztosához érkezett panaszok vizsgálata volt. Emellett a vizsgálat figyelemmel volt arra is, hogy az Örzött Szálláson elhelyezett személyek koronavírus fertőzéssel szembeni védelme biztosított-e, a járvány terjedésének megelőzése érdekében elrendelt intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait, az itt élők hogyan tudtak kapcsolatot tartani a hozzátartozóikkal és a külvilággal.

1.3 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell

<https://undocs.org/CAT/OP/10>

1/5. pont

⁴ Advice of the SPT I/6. pont

⁵ Advice of the SPT IV/11. pont

⁶ A CPT vonatkozó jelentései: CPT/Inf(2001)2 és

⁷ A vizsgálatra vonatkozóan ld. az AJB-1953/2012. számú jelentést

tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja szerint szabadságelvonás mindennemű fogvatartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

1.4 Az érintett alapvető jogok

- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Tisztességes eljáráshoz fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]
- *Panasztétel joga:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez. [Alaptörvény XXV. cikk]

1.5 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

- Magyarország Alaptörvénye;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet (UNCAT);
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (Jegyzőkönyv);
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.);
- a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény;
- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet;
- az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól szóló 27/2007. (V. 31.) IRM rendelet;
- az Európai Bizottság Közleménye - COVID-19: Iránymutatás a menekültügyi és a visszatérési eljárásokra vonatkozó uniós rendelkezések végrehajtásáról, valamint az áttelepítésről (2020/C 126/02) (Európai Bizottság Iránymutatása).

1.6 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

A látogatócsoport tagjai végigjárták az Őrzött Szállás helyiségeit és megtekintették azok berendezését, a fogvatartottakra vonatkozó dokumentációba betekintettek, és a kért iratokról fénymásolatot kaptak.

A Látogatócsoport tagjai az Őrzött Szállás személyzetének tagjait és a fogvatartottakat meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték. A személyes meghallgatások interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

A látogatócsoport tagjai a személyzet három tagjával és öt fogvatartottal készítettek interjút.

A látogatás vezetői: Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
Dr. Wildner Domonkos, rendészeti igazgató

A látogatás résztvevői: Dr. Deák-Kondákor Dóra, főosztályvezető
Dr. Izsó Krisztina, jogász főreferens
Dr. Tóth Júlia, jogász főreferens

A látogatás időpontja: 2020. szeptember 18.

1.7 Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

2. Tényállás és megállapítások

2.1 Az Intézményre vonatkozó alapadatok

2.2 A fogvatartottak

A látogatás napján a 160 fő befogadására alkalmas Őrzött Szálláson 40 személy tartózkodott, valamennyien férfiak voltak. A fogvatartottak között 3 afgán, 1 algériai, 4 indiai, 1 iraki, 1 jordán, 1 kameruni, 2 kínai, 1 koszovói, 1 líbiai, 1 mali-i, 4 moldáv, 6 nigériai, 2 orosz, 1 örmény, 4 pakisztán, 1 szenegáli, 2 szír, 1 togoi, 1 török és 2 vietnámi állampolgár volt. A Szállás vezetője által adott tájékoztatás szerint valamennyi fogvatartott kiutasított harmadik országbeli állampolgár volt.

A látogatócsoport néhány fogvatartott esetében megvizsgálta az idegenrendészeti eljárásra vonatkozó dokumentációt.

Az egyik fogvatartottra vonatkozó dokumentációból az volt megállapítható, hogy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság véleménykéréssel fordult az Alkotmányvédelmi Hivatal felé annak eldöntése iránt, hogy a külföldi magyarországi tartózkodása sérti-e Magyarország közrendjét, köz- vagy nemzetbiztonsági érdekét. Az Alkotmányvédelmi Hivatal a véleményében azt állapította meg, hogy a fogvatartott magyarországi tartózkodása veszélyezteti Magyarország nemzetbiztonságát. Az Alkotmányvédelmi Hivatal véleménye alapján az Országos Idegenrendészeti Hatóság a fogvatartott tartózkodási kártyáját visszavonta, és határozatával elrendelte a fogvatartott kiutasítását, majd a kiutasítás végrehajtását felfüggesztette, és a kiutasítás végrehajtásának biztosítása érdekében a fogvatartott idegenrendészeti őrizetét rendelte el. A fogvatartott magyar állampolgár feleségével és közös kiskorú gyermekükkel élt Magyarországon.

Egy másik fogvatartott kiutasítására és idegenrendészeti őrizetbe vételére azt követően került sor, hogy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság ügyfélszolgálatára előtt történt megjelenése során megállapítást nyert, hogy jogszerűtlenül tartózkodik Magyarországon. A fogvatartottnak magyar állampolgár gyermeke Magyarországon élt az édesanyjával, a fogvatartott a gyermekét kb. kéthetente látogatta.

Egy további fogvatartott, a meghallgatása során mondta el, hogy tudomása szerint a magyarországi tartózkodását veszélyesnek nyilvánították, de erre vonatkozóan nem kapott hivatalos tájékoztatást. 11 éve Magyarországon él, 2013 óta a feleségével.

2.3 Személyzet

A Szállás 60 hivatásos állományi hellyel rendelkezett, amelyből 2 hely betöltetlen volt, egy fő „leszerelt”, további egy fő egészségügyi ok miatt „leszerelt”. A fegyveres biztonsági őrség létszáma 160, ebből 5 státusz volt betöltetlen. A hivatásos személyzeti állományban 11 nő, a fegyveres biztonsági őrök között 23 nő dolgozott.

A személyzet tagjainak 87,5 %-a beszélt valamilyen idegen nyelven, elsősorban német, angol, román, francia nyelven. A fegyveres biztonsági őrök közül sokan oroszul tudtak. A látogatáskor ügyeletben lévő őr angolul beszélt a fogvatartottakkal, elmondása szerint helyi képzésen tanulta a nyelvet. Egy meghallgatott fegyveres biztonsági őr szintén az angolt jelölte meg a kommunikáció nyelveként, amit a középiskolában tanult és beszéd szinten tud alkalmazni.

A személyzet meghallgatott tagjai valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy a koronavírus-járvány miatt nincsenek számottevő többletfeladataik.

A megyei rendőrkapitányságon rendelkezésre áll 5 pszichológus, akik hetente egy alkalommal kimennek Nyíregyházáról az Őrzött Szállásra, ha azt a Szállás szükségesnek tartja, vagy azt a fogvatartott maga kéri.

2.4 Tárgyi feltételek

Az Őrzött Szállás épülete csak egyedülálló férfi őrizetesek fogvatartására szolgált. A fertőzés- és tünetmentes, közösségben elhelyezhető fogvatartottak az első emeleti jobb szárnyban laktak (ennek az épületrésznek a befogadó képessége 64 fő).

A földszinti rész azoknak a fogvatartottaknak az elhelyezésére volt fenntartva, akik esetlegesen Covid-19 fertőzötté válnak, de kórházi elhelyezést nem igényelnek (ez a rész 61 személy elhelyezésére alkalmas). Az első emeleti bal szektor a 14 napos elkülönítés végrehajtására szolgáló ún. karanténszektor funkciót látta el (befogadó képessége: 27 fő).

Figyelemmel arra, hogy a látogatás időpontjában Covid megbetegedéssel érintett, vagy a fertőzés tüneteit mutató fogvatartott nem volt az Őrzött Szálláson, és karanténra sem volt szükség, valamennyi fogvatartott az első emeleti jobb szárnyban volt elhelyezve.

A fogvatartottak zárkák szerinti elhelyezése a hasonló kulturális háttér és a vallási szokások figyelembevételével történt. A zárkák 3, 4, és 5 személyesek voltak, a fogvatartottak elhelyezése az alábbi volt: a 3 személyes zárkákban 1 vagy legfeljebb 2 fogvatartott, a 4 személyes zárkákban 1, 2, illetve 3 fogvatartott, az 5 személyes zárkákban pedig legfeljebb 4 fogvatartott volt.

Az Őrzött Szállás 3 elkülönítő helyiséggel is rendelkezett (ezek 7 fő számára biztosítottak elhelyezést).

2.5 Élelmezés

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához több panasz érkezett arra vonatkozóan, hogy az Őrzött Szálláson a fogvatartottak éhségstrájkot tartanak. A zárka részleg megtekintésekor a látogatócsoport az tapasztalta, hogy az egyik fogvatartott szája le volt ragasztva ragasztószalaggal. A személyzet arról számolt be, hogy aznap 4-en nem mentek a vacsoráért (köztük a bekötött szájú fogvatartott). A vezetőség elmondása szerint augusztusban csoportos éhségstrájk volt, a fogvatartottak nem ették meg az ételt. Az egyik fogvatartott is arról számolt be, hogy egy hétig tartott az „általános” éhségstrájk, ő ezt tovább folytatta, de a többiek elkezdtek enni.

A látogatás időpontjában a Szálláson 3 olyan fogvatartott volt, aki az étkezések alkalmával rendszeresen nem fogadta el az ételt. A személyzet elmondása szerint kiétkezéskor ők is vásárolnak, és abból fogyasztanak is. A látogatócsoport mindhárom fogvatartottat meghallgatta.

Az egyik fogvatartott meghallgatása során – a személyzet által elmondottakkal összhangban – az derült ki, hogy az előző napi vacsora kiosztásakor a konfliktus közvetlen forrása az volt, hogy a konyha nem találta az általa kért speciális (glutén- és laktózmentes) ételt, és pár perccel később (az étel a hűtőben volt) ő már nem kérte a vacsorát, és azóta sem fogadott el ételt. A reggelit azért nem ette meg, mert az mindig kenyér, vaj és paprika.

Egy másik fogvatartott állítása szerint csak napi fél liter tejet (és kávé) fogyasztott, de elmondta azt is, hogy a barátai szoktak kiétkezéskor vásárolni – arra a kérdésre, hogy ebből ő is fogyaszt-e, bizonytalan választ adott. A harmadik, a Szálláson ételt el nem fogadó fogvatartott a családjától szokott élelmet tartalmazó csomagot kapni (kenyér, sonka, mogyoró szokott lenni a csomagban), és ezt fogyasztja, mellette csapvizet iszik.

A fogvatartottak napi három alkalommal étkeztek, délben meleg ebédet, reggelire és vacsorára hideg élelmet kaptak. A látogatócsoport tagjai kóistolót kaptak a fogvatartottak aznapi ebédjéből. Az ebéd paprikás krumpli és bundázott csirkehússzerű-pogácsa feltét volt, és ízletesnek volt mondható.

2.6 Egészségügyi ellátás

Az éhségstrájkban érintett fogvatartottak a látogatócsoport – nem orvosi szempontú – megítélése alapján jó fizikai állapotban voltak.

Azok a fogvatartottak, akik egészségügyi problémát jeleztek, elmondásuk szerint csak fájdalomcsillapító gyógyszert kaptak. Volt olyan fogvatartott, aki időnként szédült, izzadt, feltételezése szerint magas lehetett a vérnyomása, de orvos nem vizsgálta meg. Egy másik fogvatartott aranyeres megbetegedés tüneteire panaszkodott, őt sem látta orvos. A fogvatartottak egyéb panaszai végtag- illetve fog fájdalom voltak.

Az, hogy az egészségügyi panaszokkal érintett fogvatartottakat orvos nem vizsgálta meg, a fogvatartottak testi egészséghez fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott.

A látogatócsoport zárkarészlegre érkezésekor a fogvatartottak kiabáltak, a hangulat feszült volt. A fogvatartottakkal készített interjúkból az nyert megállapítást, hogy a családtól való távollét, a kilátástalannak érzett helyzet okozta elkeseredettség volt a feszültség elsődleges oka. A fogvatartottak mentális állapota a velük szemben folytatott idegenrendészeti eljárás kimenetelének bizonytalanságával volt összefüggésbe hozható.

A vezetőség elmondása szerint az éhségstrájkot folytató fogvatartottak számára kérték a pszichológus segítségét. A fogvatartottak számára a pszichológusi segítség felajánlása nem jelentett megnyugtató megoldást. Az iratok között fellelhető dokumentum alapján az egyik fogvatartotthoz pszichológus érkezett, de ő nem akart vele beszélni.

A fogvatartottakkal szemben folytatott idegenrendészeti eljárás kimenetelének bizonytalansága, a családtól való elszakítottság miatt a fogvatartottak rossz mentális állapotban voltak, ami a lelki egészséghez fűződő joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az Európai Bizottság Iránymutatása szerint a COVID-19-járvány terjedésének megelőzése és megfékezése érdekében a népegészségügyi intézkedéseket – például az egészségügyi szűrést, a közösségi kontaktusok korlátozását, a karantént és az elkülönítést – szükség szerint alkalmazni kell a harmadik országbeli állampolgárokra is, beleértve a (...) az Unióban jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat, feltéve, hogy ezek az intézkedések észszerűek, arányosak és megkülönböztetésmentesek.

Az Őrzött Szálláson kialakított karantén-, és a fertőzöttek elkülönítésére alkalmas részleg a járvány időszakban is biztosítani tudta a megfelelő elhelyezést a fogvatartottak számára.

Az egyik fogvatartott a járvány időszakban érkezett vissza az Őrzött Szállásra Győrből. Elmondása szerint a befogadása alkalmával végzett orvosi vizsgálaton megmérték a testhőmérsékletét, megkérdezték, hogy érzékeny-e valamire. Az elhelyezést megelőzően 14 napot karanténban töltött, 2 másik, vele egyszerre érkezett fogvatartott társával.

Az Őrzött Szállás által a járványügyi veszélyhelyzet idejére vonatkozóan elfogadott eljárásrend (a továbbiakban: Eljárásrend) szerint a Szállás vezetője az egészségügyi szolgálattal közösen kiemelt figyelmet fordít az Szállás állományának egészségmegővására, különös tekintettel a fertőzött, illetve nem igazoltan egészséges őrizeteseikkel összefüggésben végrehajtott feladatok ellátása során. Az Eljárásrend kiemelt fontosságú feladatként említi az őrizeteseik által használt helyiségek, eszközök, szállítójárművek szakszerű fertőtlenítését. A fertőzés megakadályozása érdekében a különböző szektorok egymástól történő elkülönítése iránt az egészségügyi szolgálat bevonásával kell intézkedni.

A fogvatartottak által végzett takarításokon túlmenően a Szállás helyiségeinek tisztaságára a takarító személyzet is ügyelt, és rendszeresen tartottak rendkívüli takarítást is.

A járványügyi szempontú egészségügyi intézkedések vonatkozásában a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.7 Foglalkoztatás, napirend

A fogvatartottak számára 6:30-kor volt ébresztő, ezt követően tisztálkodtak, reggeliztek, takarítottak. A reggeli takarítást követően napközben még kétszer takarítottak. A takarításhoz a Szállás a szükséges eszközöket, tisztító szereket biztosította. A fogvatartottak törölközőt és WC papírt is kaptak. Tiszta ágyneműt kéthetente, az előre jelzett napon húztak.

A lakók naponta 2 órát tölthettek a szabad levegőn, erre délelőtt 9 és 11:30 között, délután 14 és 17 óra között volt lehetőségük. Jellemzően délelőtt és délután is 1-1 órát töltöttek az udvaron, és többnyire futballoztak. Nem volt kötelező kimenni, volt olyan fogvatartott, aki azt mondta, sosem megy a levegőre (a nyári időszakban sem volt kint). Ehhez hasonlóan egy másik fogvatartott is azt mondta, hogy nincs kedve kimenni a levegőre, rossz hangulata miatt nincs kedve semmilyen tevékenységhez. Más fogvatartott ritkán (hetente egyszer) vett részt a futballban.

Az ebédet 12:30 és 14 óra között, a vacsorát 17 és 18 óra között fogyasztották. Vásárlásra szerdán és csütörtökön, a délelőtti és a délutáni órákban egyaránt volt lehetőségük. A vásárlási kérelmeket vasárnapig kell leadni, a kért árucikkeket a bolt a leadott igények alapján személyenként összesítve hozza be a Szállásra, azokat személyesen kell kifizetni és átvenni.

A telefont egész nap (6:30 és 22 óra között) használhatták, az internet szolgáltatást délelőtt, délután és este lehetett igénybe venni (az étkezések időpontjainak kivételével).

A fogvatartottak időtöltésként rádiót hallgathattak, televíziót nézhetek, a közös helyiségben rendelkezésre álló játékokat, sporteszközöket használhatták.

A meghallgatott fogvatartottak közül majdnem mindenki rendszeresen használta a konditermet, néhányan pingpongozni, csocsózni is szoktak. Az edzések mellett a napi elfoglaltságok között a beszélgetést, a társasjátékot, és az imát említették.

A folyosón lévő mosdó- zuhanyzó helyiség este 22 óra után zárva van, de a zárakhoz tartozik WC-vel és kézmosóval felszerelt helyiség. Az egyik fogvatartott arra panaszkodott, hogy éjszaka az örök 2 óránként bemennek, és fel-, majd lekapcsolják a villanyt, hangosan beszélnek.

2.8 Kapcsolattartás a külvilággal

A fogvatartottak rendszeresen telefonáltak a hozzátartozóikkal. A fogvatartottak saját mobiltelefon-készüléket nem használhatnak, a telefonálásra a nyilvános készüléket tudták igénybe venni, vagy a saját SIM kártyát tudták behelyezni az ügyleten elhelyezett közös készülékbe. A telefonálás saját költségre történhet. Arra az esetre, ha a fogvatartottnak nincs pénze, a Szállásnak van egy közös barangoló kártyája, amit egy hívásra használhat.

A fogvatartottak számára az internet használata naponta 2-2,5 óra időtartamban volt megengedett, ez az időtartam emelkedett a járvány előtt megengedethez (kétnaponta 30 perc) képest. A Skype-on keresztül a kommunikáció csak a kamera használata nélkül lehetséges.

A látogatás időpontjában a koronavírus-járvány miatt látogatók fogadására nem volt lehetőség. Az egyik fogvatartott beszámolt azonban arról, hogy a nyár folyamán meglátogatta a családját. A látogatói szobában tudtak együtt lenni 45 percig, ezalatt beszélgettek, és játszhatott a gyermekével.

2.9 Rendkívüli események, elkülönítés

Az Őrzött Szálláson a látogatást megelőző időszakban az étkezés csoportos megtagadása mellett egy szökési kísérlet volt (2020 januárjában), 3 verekedés, egy szándékos egészségkárosítás és egy hivatalos személy elleni erőszak történt.

A Szállás rendelkezett biztonsági elkülönítő helyiséggel. Ezt rendzavarás esetén szokták használni, legfeljebb 24 óra időtartamban, de általában előbb ki szokták engedni a fogvatartottat. A személyzet elmondása szerint, rendzavarás esetén először a szociális munkatárs vagy a pszichológus beszél az érintett fogvatartottal, és a felcser is megvizsgálja, majd végső eszközként kerül sor az elkülönítésre. Ha az elkülönítésre öngyilkossági kísérlet miatt kerül sor, akkor az erre berendezett elkülönítő helyiségben helyezik el, és fokozottan figyelik a fogvatartottat.

Az elkülönítésekről vezetett nyilvántartás szerint a látogatást megelőző egy évben elrendelt elkülönítések oka szándékos egészségkárosítás, hivatalos személy elleni erőszak, szökés, verekedés, öngyilkossággal fenyegetés, őrizetesekek közötti konfliktus volt.

2.10 Az őrizet időtartama, tájékoztatás, panaszmechanizmus

A dokumentumokból megállapíthatóan több fogvatartott esetében az őrizet idejét a bíróság – a Harmtv. 54. § (4) pontjában írtak figyelembevételével – egymást követően több alkalommal meghosszabbította, mert a kiutasítást nem lehetett végrehajtani. A Harmtv. 59. § (5) bekezdése azt is előírja, hogy az őrizet hetvenkét órán túli bírói meghosszabbításakor minden esetben, a kifogással és az őrizet további meghosszabbításával kapcsolatos eljárásban az őrizetbe vett kérelmére személyes meghallgatást kell tartani. A megvizsgált iratok alapján a fogvatartottak a meghallgatásukat egyetlen esetben sem kérték.

Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság idegenrendészeti őrizetbe vétel elrendeléséről szóló határozatához fűzött magyar nyelven készült, a jegyzőkönyvben az angol nyelven kihirdetett határozat tudomásul vétele mellett a fogvatartott arról is nyilatkozott, hogy az őrizet további meghosszabbításával kapcsolatos eljárásban a személyes meghallgatás tartására vonatkozó kérelem előterjesztésének lehetőségéről a tájékoztatást külön is megkapta, azt tudomásul vette. A fogvatartott által aláírt, magyar nyelvű jegyzőkönyv sem a tolmács, sem a jogi képviselő aláírását nem tartalmazta.

Figyelemmel arra, hogy a fogvatartott által a tájékoztatásra vonatkozóan aláírt dokumentum magyar nyelvű volt, és a tájékoztatás nem tolmács jelenlétében történt, továbbá azt jogi képviselő sem írta alá, a dokumentum nem igazolja azt, hogy a fogvatartott a tájékoztatást megértette.

Az egyik fogvatartott által felmutatott bírói ítéletből, és a hozzá kapcsolódó határozatokból az volt megállapítható, hogy a bíróság a fogvatartás jogellenességét állapította meg, ennek alapján az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság elrendelte a szabadlábra helyezést, ezt követően pedig – ugyanazon a napon – ismételten őrizetbe vette a fogvatartottat.

A meghallgatás lehetőségéről a fogvatartott által értett nyelven történt tájékoztatás dokumentálásának hiányossága, az egymásnak ellentmondó határozatok (őrizet megszüntetése, majd újbóli elrendelése) egymást követő meghozatala az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság eljárásában a fogvatartottnak a tisztességes eljáráshoz fűződő jogával, valamint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített, a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott.

Az Eljárásrend szerint az őrizeteseik részére a lehetőségekhez képest maximális mértékben biztosítani kell az alapvető jogok gyakorlását, ezek között a panasztételhez való jogot. Az Őrzött Szálláson panaszláda volt elhelyezve, ahol a fogvatartottak névtelen módon tudták panaszukat elhelyezni. A vezetőség elmondása szerint a panaszláda tartalmát a Szállás egyik munkatársa rendszeresen ellenőrzi, a fogvatartottak szokták jelezni kéréseiket, kifogásaikat.

A vezetőség elmondása szerint benyújtott panaszok bántalmazásra (az egyik fogvatartott 3 ilyen panaszt nyújtott be), kábítószer-kereső kutya alkalmazására, vagy arra vonatkoztak, hogy a szociális munkás nem tiszteli a keresztény vallást. A személyzet elmondása szerint volt olyan is, aki arra panaszkodott, hogy a vásárlás során nem kapott meg mindent (a vásárlási lista leadásakor kért dolgot azonban nem vette át). A vezetőség tájékoztatása alapján az ügyészség ezeket a panaszokat megalapozatlannak találta. A panaszokról vezetett nyilvántartásban a fenti panaszokon túlmenően szerepel, hogy az őrség az étkezésnél a TV-t kikapcsolta, vagy volt a borotva tárolása kapcsán előterjesztett panasz – ezek szintén továbbítva lettek az ügyésznek, és elutasításra kerültek. Az egyik, egy fegyveres biztonsági őr általi bántalmazás miatt tett panasz kapcsán azonban a nyilvántartásban az szerepel, hogy „BV ügyésznek továbbítva, büntető feljelentés megtétele”.

Az iratok tanúsága szerint az egyik fogvatartott által az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságnak címzett meghallgatás iránti kérelmet az Őrzött Szállás megfelelően dokumentálta, arról átvételi elismervényt készített.

A Szálláson belül érvényesíthető panaszmechanizmusra vonatkozóan a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

3. Összefoglalás

A látogatás tapasztalata az volt, hogy a meghallgatott fogvatartottak a Szállás körülményeit, az elhelyezést többnyire nem kifogásolták. A dokumentumokból megállapíthatóan az örök eljárására vonatkozóan érkeztek panaszok, melyek az ügyészség által kivizsgálásra kerültek. A meghallgatott fogvatartottak a személyzettel való konfliktusról nem számoltak be, a személyzetnek a fogvatartottakhoz való viszonyára vonatkozóan nem fogalmaztak meg kifogásokat. Valamennyi meghallgatott fogvatartott állapotára jellemző volt azonban a tehetetlenség, az ebből fakadó elkeseredettség, düh, és érdektelenség, ami feszült légkört okozott a Szálláson, és sokuknál ahhoz vezetett, hogy semmilyen tevékenységben nem vettek részt, akár a szabad levegőre sem mozdultak ki.

A családtól való távollét miatt is, a fogvatartottak lelki egészséghez fűződő joga sérült, amit fokozott a személyes kapcsolattartás lehetőségének hiánya a járvány miatt. A telefonálásra, internetezésre fennálló lehetőségeket a fogvatartottak kihasználták.

A fogvatartottak elkeseredettsége vezetett az Őrzött Szállásban tartott éhségsztrájkhoz is, amely a látogatás időpontjában már csak nyomokban folytatódott, és mindössze 3-4 fogvatartottat érintett.

4. Ajánlások, javaslatok

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján az NMM felkéri

az Őrzött Szállás vezetőjét, hogy

1. biztosítsa az egészségügyi panaszokat jelző fogvatartottak orvosi vizsgálatát.

az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságot, hogy

2. a fogvatartottakat az általuk értett nyelven tájékoztassa arról, hogy az idegenrendészeti őrizet meghosszabbítására vonatkozó eljárásban a személyes meghallgatásukat kérhetik, a tájékoztatás megtörténtét pedig oly módon dokumentálja, hogy abból egyértelműen kitűnjön, hogy a fogvatartott a tájékoztatást megértette.

Budapest, 2020. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet

1. számú kép: Zárka berendezése

2. számú kép: Sétaudvar, palánk

3. számú kép: Szögesdrót

4. számú kép: Mosdók

5. számú kép: Ápolói szoba

9. számú kép: Panaszláda